

Millefeuille van Dieren

Texte en flamand original de An Olaerts paru dans le guide annuel Snoecks 2014 (site: www.snoecks.be) suivi de sa traduction en anglais parue sur le site www.photodigest.be.

Als Eric Pillot, woonachtig te Parijs, vakantie heeft, gaat hij bij de dieren op bezoek. Hij doolt met zijn camera door dierentuinen en kijkt en wacht, en kijkt nog eens. Tot hij ineens iets ziet: een aapje in het nachtcafé van Edward Hopper. Zijn portretreeks In Situ is een millefeuille van dieren. Een mens krijgt er gedachten van, in kleine verdiepingen.

Jazeker, er zijn papegaaien die de buurvrouw kunnen nadoen, die roept lat het eten klaar is. Net zoals er valse honden bestaan , die doen alsof ze je vriend zijn en dan toch happen. Maar over het algemeen is er één groot verschil tussen dieren en mensen. Dieren lijken nooit wat. Ze zijn. Anders dan wij. Daarom heeft Eric Pillot geprobeerd om het apenportret te mijden. Omdat het zo makkelijk is om jezelf in de aap te zien. Terwijl het deze fotograaf om het verschil is te doen. Hij blijft op een afstandje staan om de ander in zijn waardigheid te laten. Zijn beelden vriezen het verschil in, met duizend pinkelende ijskristallen om er telkens anders naar te kijken.

De wedstrijd van de hond

Beestjes kijken is bon ton sinds mensenheugenis. Gedenk Noach en zijn ark. Herinner je de fabels van Aesopus. Lees de vermomde filosofietjes van Toon Tellegen. En zing het lied van Hansje Pansje Kevertje. Het melodietje van Eric Pillot is anders, geen meezinger. Eric Pillot is stil. Hij luistert en kijkt, los van de noten op zijn zang, los van zijn omtrek, los van zijn eigen hartenklop.

L'autre, zegt hij, comme l'autre, daar gaat het om. Dieren zijn geen varianten van onszelf. Trouwens, het is een veilige liefde, de liefde die in de ander enkel naar zichzelf op zoek gaat. Daarom zijn kinderen zo makkelijk om lief te hebben, vooral als ze op hun ouders lijken. Huisdieren ook. Huisdieren zijn een gapend gat voor menselijke genegenheid. Dieren spreken namelijk niet en daarmee lijken ze te zeggen dat iemand het maar in hun plaats moet doen. Soms komen er zelfs rijmen van, die handelen over het verknocht zijn aan een hond :

*De vriendschap van een hond
Js vriendschap voor het leven
't Is voor een ander niet te zien
Hoeveel een hond kan geven.*

En dan volgen er nog drie strofen! Het is geen bezwaar. Het is klassieke vriendschap , een doordeweekse herkenning , antropomorfisme , dat wat bij voorkeur voorbijgaat aan de ander.

Ik heb ooit eens een hond gezien op een hondenwedstrijd. Hij liep met zijn baas over een ladder. De baas genoot van de gehoorzaamheid. De hond keek onverschillig. De hond keek eigenlijk niet. En toen ik nog eens keek, zag ik wie het deelnemersnummer om zijn hais had: de baas. Het was niet de wedstrijd van de hond. Het was de kamp van de mens, al sinds Genesis dezelfde kamp. Met behulp van een god, een geschiede-nis, een toverspreuk of een dier. Wie het dier écht is, behalve de mindere in rang, kan geen mens iets schelen. Het maakt de liefde alleen maar ingewikkelder, misschien zelfs onmogelijk. Want o jee ais wij een hond moeten omschrijven ais een tweedehands wolf in een stinkende mand, pleger van coprofagie, op de stoep! We zouden hem minachten omdat we het geduld en de durf niet hebben de échte ander graag te zien. We zouden wel eens kunnen vergeten wie we zelf zijn. Het is een wonder hoe Eric Pillot erin slaagt om gevoelige portretten te maken zonder sentimenteel te worden. Hij paart kunst aan banaliteit zonder hilarisch te worden. Er zit een aapje in het nachtcafé van Hopper en de wratten op de kont van het nijlpaard zien eruit alsof Dürer ze heeft uitgesneden in 1520. Il faut le faire, want om de hoek loert Mona Lisa met een joint.

Twee gorilla 's

Eric Pillot neemt een risico en verlaat de veilige dierenliefde. Of toch ten minste in zijn fotografie, want thuis heeft hij een kat en hij houdt van die kat. En zijn dochtertje leest hij met overtuiging dierenverhaaltjes voor. Maar voor In Situ is hij op zijn hoede. Hij portretteert geen huisdieren en hij ontwijkt de apensmoel , zeker die van de bonobo of de chimpansee. Want voor je het weet kom je toch weer bij je eigen leven uit, wil je toch weer liefde van de poes. Terwijl In Situ een pleidooi is voor de ander, zonder de mis van het eigen verlangen. Daarom zitten er in de serie maar twee mensapen.

De eerste gorilla verdwijnt gelijk een misnoegd acteur in de coulissen van zijn mensgemaakte decor. Alsof hij afscheid neemt van wat een ander van hem gelooft. Achter de schermen wordt hij opnieuw zichzelf, maar wie dat is, is een raadsel.

De tweede gorilla zit gehurkt bij het raam. Zijn wildernis is een dromerig bosje in waterverf , geschilderd op beton. Het zegt niks over de gorilla. Het zegt iets over de inrichter van de kooi. Hij heeft het goed bedoeld. Teder bijna. Met medeleven voor de gorilla. Het is een compassie die de fotograaf niet wil hebben. Hij laat de inleving achterwege om plaats te geven aan hetlier. "Misschien zijn dieren eenzaam in de zoo," zegt hij, "omdat ze ook in de zoo alleen zichzelf zijn. Ik vind zoiets niet zielig, zelfs niet in een afge aap interesseert , vrijheid of vergane glorie. Alsof een dierentuin zo anders is georganiseerd dan de maatschappij. Alsof mensen vrij zijn omdat ze niet opgesloten zitten. Alsof je naar de dierentuin moet om hokjes te zien." Pillot wil best toegeven dat zijn beelden treurig zijn, zelfslat ze de dood aanraken , maar de melancholie ligt aan de beelden , niet aan de dieren. Het kan de dieren niet schelen. De pinguïn poseert niet. Het rode vogeltje draait

zijn mg. En de schildpad trekt zich terug in zichzelf. De dieren van Eric Pillot kijken je niet aan, ze kijken door je heen, gelijk de hond van de wedstrijd.

"Ik zoek geen oogcontact. Ik wil geen oogcontact. Er is geen contact. Het zou me plezier doen als je mijn portretten zou vergelijken met wetenschappelijke tekeningen. Het moet bij kijken blijven. Oordelen is niet aan de orde. Daarom sta ik ook altijd maar even bij de kooi. Ik fotografeer à la minute, zonder lamp, zonder trucage. De zon die je ziet schijnen in het blauwgelakte poollandschap van de pinguïn is niet de flits van mijn camera! Er hing een lantaarn in het hok, die weerkaatste tegen de muur. Nét echt. Net de zon." (lacht)

Presse-papier met luchtbel

Het portret van gorilla nr. 2 is er gekomen omdat die Eric Pillot deed denken aan De Denker van Rodin, ook al zijn de gedachten van de aap onbekend, ook al hééft hij misschien helemaal geen gedachten. De fotograaf heeft er vrede mee, zoals een impressionist er vrede mee had. De natuur is een vergankelijk moment. Blijft de boodschap langer hangen dan is die boodschap niet van de natuur, maar van de uitvinder ervan. Het portret van gorilla nr. 2 is een herdruk in vijf delen. De aap zit in het kader van zijn portret. De aap zit in het ontwerp van zijn hok. De aap zit in de overtuiging van een beeldhouwer uit de achttiende eeuw. De aap zit in het toeval van de dag dat Eric Pillot naar de dierentuin ging. En de aap zit in de dierentuin. De aap is een superconstructie, een zwarte vlek in de grot van Plato, de omtrek van een mens, het gat in de mens als hij zichzelf moet omschrijven los van de ander, zonder context. Een auto op de oprit is maar zo groot als de auto op de oprit van de burens, die leegte. Sommige mensen kunnen zichzelf niet definiëren. Dieren wel, want dieren zijn. Ze twijfelen niet. Ze schijnen niet. Al zijn ze omgeven door al wat nep is, een zee van chloor, een wildernis van waterverf en een rots in crepi. De aap is het laatste poppetje van vijf matroesjka's. Hij lijkt op al het vorige, maar zijn wezen zit zo dicht op zichzelf dat geen mens het kan zien.

Het lier zwijgt en de fotograaf houdt zijn adem in. Drie tellen. Klik. Het resultaat is een luchtbel in een glazen presse-papier. De dieren van Eric Pillot bewaren een geheim. Ze zijn allemaal een beetje eenhoorn. "Ik denk altijd dat dieren meer weten," zegt hij, "omdat ze volstrekt origineel zijn. Ze zijn ongevoelig voor hun context. En ze herinneren ons aan een gedeeld verleden." De portretten van Eric Pillot zetten het lier op het podium. De pinguïn komt op. De flamingo verschijnt. Het nijlpaard buigt. En net op het moment dat je denkt dat ze na al die tijd eindelijk zullen uitleggen hoe het zit, stoot je je hoofd tegen het lijstje rond het beeld en laat Eric Pillot je met een millefeuille van vragen achter.

An Olaerts

When on holiday, Eric Pillot, who lives in Paris, visits animals. With his camera, he wanders around in zoos, just watching and waiting patiently. Until suddenly a picture forms in his mind: the monkey in Edward Hopper's night café. His portrait series of In Situ is a millefeuille of animals. Layers of images arouse our imagination.

Yes, there are parrots that can imitate the neighbour's voice calling that food is served. Just as there are bad dogs, pretending to be your friend and then snapping at you. But on the whole, there is a big difference between animals and humans. Animals never pretend to be someone else. They just exist, they are there. Therefore Eric Pillot has tried to avoid making a portrait of a monkey. Humans find it easy to identify with the monkey. Eric Pillot's aim is to point out the difference. He intentionally creates a distance to show the animal as what it is i.e. an animal. His images freeze the difference like thousands of twinkling ice crystals.

The game of the dog

Watching animals has been popular since time immemorial. Remember Noah and his ark. Remember the fables of Aesop. Read the disguised philosophy by Toon Tellegen. And sing the song Hansel Pansje Kevertje. Eric Pillot's tune is different, you do not sing along. Eric Pillot is silent. He listens and looks, no songs, no fables, no philosophy, not even a heartbeat.

The other being is the other being, that's the point. Pets are not variants of ourselves. Besides, why should we always want to see ourselves in them. It is easy to love children, especially if they look like their parents. Pets, too, provoke human affection. These animals do not speak but we feel we have to do it for them. Sometimes, we even put our commitment to a dog into verse :

*The friendship of a dog
Is friendship for life
It's for another not to see
How much a dog can give .*

And there are three more verses of this poem ! Anthropomorphism at its best.

I once saw a dog at a dog competition. It walked with its master over a ladder . The master enjoyed this obedience . The dog looked indifferent. The dog didn't actually look. And when I looked again , I saw number of the participants round the neck of his master . It was not the dog's competition. It was the competition of the humans, always has been since Genesis. It is amazing how Eric Pillot manages to make impressive portraits without being sentimental. His art appears banal without being banal. There's a monkey in Hopper's night café and the warts on the hippopotamus' ass look like cut out by Dürer in 1520. You hardly believe what you see and be careful: lurking around the corner is Mona Lisa with a joint.

Two gorillas

Eric Pillot takes a risk and leaves the secure love of animals. Or at least in his photography, because at home he has a cat and he loves that cat. And to his daughter he reads animal stories with enthusiasm. But for In Situ he is on his guard. He portrays no pets and he dodges the monkey mug, especially that of the bonobo or chimp. Because before you know it you'll still be back to your own life, you will still love your cat. While In Situ there is a plea for the right of being an animal. Therefore there are only two apes in this series.

The first gorilla disappears like a disgruntled actor in the scenes of the man-made scenery. As if saying goodbye to what others want to see in him. Behind the scenes he is himself again, but whoever this is will remain a mystery.

The second gorilla sits crouched by the window. His wilderness is a romantic forest in watercolour, painted on concrete. We learn nothing about the gorilla. But we learn something about the person who takes care of the cage. He meant well. There seems to be an almost tender compassion for the gorilla. It is a compassion that the photographer does not want to share. He focuses on the animal. "Maybe animals feel very lonely in the zoo," he says, "because they are without any natural context. But I do not become pathetic, not even in a chipped jungle in Berlin. Who says a monkey is interested in freedom or past glory? As if a zoo is so different from organized society. As if people are free because they are not locked in". Pillot likes admitting that his images are depressing, but the melancholy is provoked by the images, not by the animals themselves. The animals do not care. Penguin do not pose. The red bird turns his back to the photographer. And the tortoise withdraws into itself. The animals of Eric Pillot do not look at you, they look through you, like the dog at the competition.

"I'm not making eye contact. I so not want to make eye contact. There is no contact. It would pleasure me if you compared my photos with scientific drawings. There should be no personal involvement. Judging is not an issue. That is why I am always here at the cage. I shoot every minute, without light, without tricks. The sunshine you see in blue lacquered polar landscape of the penguins is not the flash of my camera! There was a strong electric light which reflected on the wall. Like real. Like the sun." (Laughs)

Paperweight with bubble

The portrait of gorilla No. 2 was taken because it reminded Eric Pillot of Rodin's Thinker, even though the thoughts of ape are unknown, even though maybe it has no thoughts at all. The photographer is at peace with this idea, like an impressionist is at peace with his theme. Nature is but a fleeting moment. If the message continues to linger, it is not from nature but from the inventor of the message. The portrait of gorilla No. 2 is a reprint in five parts. The monkey is in the context of his portrait. The monkey is in the surroundings of its cage. The monkey is in the imagination of a sculptor from the eighteenth century. The monkey happens to be there on the day that Eric Pillot went to the zoo. And the

monkey is in the zoo . The monkey is a super structure , a black spot in Plato's cave , the outline of a man, a being without context. Some people cannot define themselves . Animals can, because animals exist. They do not doubt. They do not put up appearances. Though surrounded by fake environment, a sea of chlorine , a wilderness on a painting and a rock in crepi, the monkey is the final figure of five matryoshkas . He looks like all the previous versions, but its real being is hidden, noone can see it.

The animal is silent and the photographer holds his breath. He counts to three. Click. The result is an air bubble in a glass paperweight. The animals of Eric Pillot keep a secret. "I always think that animals know more," he says, " because they are totally original. They are insensitive to their context . And they remind us of a shared past." Eric Pillot's portraits put the animal on stage. The penguin comes on stage. The flamingo appears. The hippopotamus bends . And just when you think they will finally explain how it is, you knock your head against the frame around the image and Eric Pillot will leave you alone with a lot of unanswered questions.

An Olaerts